

General armije
Nikola LJUBIČIĆ

OPŠTENARODNA ODBRANA JUGOSLAVIJE

— *Teorijski i praktični aspekt* —

OSNOVNE KARAKTERISTIKE VOJNOG RAZVOJA I VOJNIH DOKTRINA POSLE DRUGOG SVETSKOG RATA

Posle drugog svetskog rata međunarodni razvoj i odnosi u svetu obeleženi su značajnim i dalekosežnim promenama. Čovečanstvo, u svojoj dugoj istoriji, nikada nije ostvarilo takav progres kao što je to postiglo za poslednjih nekoliko decenija.

Ubrzani ekonomski razvoj i rastuća moć proizvodnih snaga koji se temelje na najsavremenijim dostignućima nauke, tehnike i tehnologije, razotkrili su postojeće klasne i društvene suprotnosti i podstakli nacionalnooslobodilačku i revolucionarnu borbu naroda na svim kontinentima, jačajući socijalističke tendencije razvoja u svet-skim razmerama.

Drugi svetski rat je temeljito uzdrmao društvenoekonomsku strukturu savremenog sveta, proširio i ubrzao proces borbe za izgradnju novih naprednijih društvenih odnosa, za afirmaciju nezavisnosti, samostalnosti i ravnopravnosti svih naroda i zemalja, nezavisno od njihove veličine. Na svim kontinentima stvorene su nove socijalističke i nezavisne države kao rezultat borbe protiv fašizma i strane dominacije uopšte i kao ishod socijalističkih i narodnih revolucija. Probuđena nacionalnooslobodilačka i socijalna svest miliona ljudi širom sveta odlučno se suprotstavila kolonijalnom gospodstvu, a s tim je došlo do raspadanja kolonijalnog sistema.

Međutim, iako je drugi svetski rat doveo do potpunog poraza fašističkih sila, sa njegovim završetkom izbile su na površinu duboke

suprotnosti i protivrečni interesi u međunarodnom životu i dalje su se ispoljavale težnje reakcionarnih krugova da nametnu odnose dominacije i neravnopravnosti.

Ideološka razgraničavanja, podela sveta na »komunistički« i »slobodni«, odnosno »kapitalistički«, imala je za posledicu ostru polarizaciju snaga. Glavne karakteristike te polarizacije bile su: hladni rat, trka u naoružavanju i stvaranje antagonističkih vojnih saveza. To je dovelo do stvaranja gigantskih oružanih snaga, naoružanih i opremljenih najmodernijom konvencionalnom i nuklearnom tehnikom i, povezano s tim, do ogromnog porasta vojnih rashoda. Samo u 1972. godini za naoružanje, održavanje i modernizovanje oružanih snaga utrošeno je u svetu oko 220 milijardi dolara, što čini 6,5 procenata ukupnog bruto nacionalnog dohotka svih zemalja sveta.¹ Najveći deo tih rashoda, 82 procenta, otpada na NATO i zemlje Varšavskog ugovora.

Najgušća koncentracija vojne sile ostvarena je na evropskom kontinentu: NATO 2 700 000 vojnika, 88 divizija, 13 000 tenkova, 3 500 borbenih aviona; zemlje Varšavskog ugovora 3 100 000 vojnika, 150 divizija, 23 200 tenkova, 5 500 borbenih aviona.² Tome treba dodati ogromne nuklearne efektivne, projektile i sredstva za lansiranje.

Na toj osnovi izgrađivane su i razvijane vojne doktrine. U odmeravanju snaga i sredstava, preimućstvo imperijalističkih sila i stvaranje prvobitnog monopola u nuklearnim borbenim sredstvima dovelo je i do stvaranja vojnih baza u raznim delovima sveta. Na temelju toga izgrađena je strategijska doktrina »masovne odmazde«. Ali, u današnje doba vrtoglavog naučnog, tehničkog i tehnološkog progressa, nije trebalo čekati dugo vremena da i suprotna strana stvori odgovarajuća nuklearna borbeno sredstva. Na taj način je ostvarena ravnoteža snaga u nuklearnim sredstvima koja se ispoljila kao faktor koji umanjuje opasnost od oružanog konflikta među svetskim supersilama. Ispostavilo se, takođe, da je između vodećih sila moguće pregovarati i postići značajne sporazume ekonomskog i političkog karaktera, pa čak i u oblasti obustavljanja trke u naoružavanju.

Međutim, održavanje globalne ravnoteže nije otklonilo i različite manifestacije imperijalističke i neokolonijalističke politike sa pozicija sile prema malim i srednjim nezavisnim i vanblokovskim zemljama. Zato u razmatranju svakog konkretnog slučaja spoljne agresije, intervencije oružanom silom i vojnog pritiska, neophodna je istorijska i dijalektička analiza specifičnih uzroka koji su do toga

¹ *World Military Expenditures*

² *Military Balance 1973/1974.*

doveli i motiva one sile koja se latila rata kao sredstva politike u rešavanju međunarodnih problema. Ipak, ostaje činjenica da su postojeće oružane snage osnovni instrument politike sa pozicija sile.

Iako je opšti nuklearni rat danas manje verovatan, iako je, takođe, smanjena verovatnoća da nuklearna sredstva budu upotrebljena u lokalnom, ograničenom ratu, opasnost od takvih ratova i drugih vrsta pritisaka nije smanjena. Naprotiv, lokalni, ograničeni rat, intervencija oružanom silom, državni udari, pobune, infiltracije, mešanje u unutrašnje stvari drugih zemalja — organizacija, sredstva i metodi specijalnog rata — postali su nerazdvojni deo strategije i ratne doktrine imperijalističkih krugova.

Pošto upotreba nuklearnih sredstava u lokalnim, ograničenim ratovima sadrži rizik od njihovog prerastanja u opšti nuklearni rat i s obzirom na to što nuklearna pretnja nije mogla zaustaviti i kanalisati revolucionarna kretanja, oslobodilačke ratove, nove prodore socijalizma i nesvrstanu politiku, ratne doktrine koje se zasnivaju na politici sa pozicija sile naročitu važnost pridaju snagama, sredstvima i metodima specijalnog rata.

Vijetnamski rat je pokazao da se ni u lokalnom, ograničenom ratu ne mogu pobediti oslobodilačke snage koje uživaju podršku sopstvenog naroda, pa makar protiv njih bila angažovana najsavremenije naoružana i opremljena armija. Zbog toga je, za gušenje revolucionarnih i oslobodilačkih pokreta za mešanje u unutrašnje stvari progresivnih, nezavisnih i samostalnih zemalja, posebno razrađena strategija i taktika specijalnog rata koji se vodi specijalnim snagama i sredstvima i uz primenu različitih metoda: ekonomskog, političkog, psihološkog i vojnog pritiska, blokade i izolacije, infiltracija i subverzija, pobuna, državnih udara i pučeva — sve do otvorene agresije svim vidovima oružanih snaga ili njihovim delovima.

U uslovima narastanja suprotnosti i sve većeg gomilanja vojne sile i tehnike, u uslovima hladnog rata i pretnji ratom, male i srednje nezavisne zemlje, najčešće zemlje u razvoju, bile su izložene stalnim i višestrukim opasnostima od mešanja u njihove unutrašnje stvari, a često su bile objekt vojnih intervencija, agresija i pritisaka svih vrsta.

Međutim, što je bilo više pritisaka i posezanja na nezavisnost i slobodu naroda, to je više rastao otpor protiv svakog oblika ugrožavanja slobode i nezavisnosti, a pogotovo protiv otvorenih vojnih intervencija i agresivnih napada. I upravo snaga i razuđenost toga otpora ogromno su doprineli afirmisanju politike aktivne miroljubive koegzistencije i politike nesvrstanosti.

Suština i cilj politike nesvrstanosti je u tome da, u svim okolnostima međunarodnog života — u uslovima hladnog rata, dominacije, imperijalizma, hegemonizma, neokolonijalizma kao i svih drugih oblika političkog, ekonomskog, psihološkog i vojnog pritiska — male i srednje nezavisne zemlje očuvaju svoju nezavisnost i samostalnost, da odbrane svoje pravo, da odlučuju o svom unutrašnjem razvitku i da tako daju odlučujući doprinos miru i bezbednosti u svetu.

U novije vreme javili su se izvesni znakovi popuštanja međunarodne zategnutosti, što se posebno zapažalo u smirivanju situacije u Evropi, u obustavljanju rata u Indokini i sporazumima između Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza. Sve su to, bez sumnje, značajni događaji koji pokazuju da je moguće prevazilaziti postojeće konfrontacije i podele i da je realno ulagati napore za miroljubivo rešavanje međunarodnih problema.

Ali, pokazalo se takođe da pored toga i dalje postoje ozbiljna žarišta ratne opasnosti, kao što je, na primer, Bliski istok, gde je ponovno otpočinjanje neprijateljstava zapretilo da se proširi u sukob širokih razmera, čije se krajnje posledice teško mogu sagledati. Uz to, prema nezavisnim i samostalnim zemljama još se široko primenjuju metodi ekonomske diskriminacije, politički, vojni i drugi oblici pritisaka iz arsenala »specijalnog rata«.

Sa te tačke gledišta raste značaj politike nesvrstanosti koja, pored borbe za jačanje ekonomskog razvoja, političke stabilnosti i nacionalne nezavisnosti zemalja u razvoju, otvara široke mogućnosti i za izgrađivanje i razvoj efikasnog odbrambenog sistema u svakoj od njih. Te široke odbrambene mogućnosti zasnivaju se, pre svega, u osloncu na sopstvene snage i, takođe na političku i ekonomsku pomoć i podršku svih progresivnih i miroljubivih snaga i pokreta u svetu.

NAŠ POGLED NA RAT I MIR

Koncepcija opštenarodne odbrane izražava naš klasno-socijalni, politički i vojni pogled na rat i mir, pogled koji je determinisan spoljnom politikom nesvrstavanja i vanblokovskom pozicijom socijalističke Jugoslavije i potrebama samoupravnog socijalističkog društva. Polazeći od toga da je mir neophodan za razvoj i napredak socijalizma, mi se odlučno suprotstavljamo ratu kao sredstvu za rešavanje međunarodnih problema. Drugim rečima, najenergičnije se protivimo svakom neopravdanom, agresivnom, osvajačkom ratu koji ima

za cilj nametanje tuđe dominacije bilo kojoj zemlji i narodu. U isto vreme podržavamo revolucionarne, nacionalnooslobodilačke i odbrambene ratove koji spadaju u kategoriju pravednih ratova i koji neizbežno imaju antiimperijalistički i antihegemonistički karakter.

Savremeni ratovi se razlikuju od ratova iz dalje i bliže prošlosti, pre svega po tome što pogađaju celo društvo, sve stanovništvo i sve ljudske delatnosti. To, u prvom redu, važi za male zemlje i narode. Imperijalistički ratovi novijeg vremena pokazuju upravo to, da su se u dosadašnjim agresijama primenjivala, bez ikakvih ograničenja, sva konvencionalna ratna sredstva, a, takođe, i hemijsko oružje, i da jedino nisu upotrebljeni nuklearni efektivni. Armije agresori ne prave razliku između civila i vojnika, između civilnog i vojnog objekta. Štaviše, kao što pokazuje iskustvo vijetnamskog rata, gubici civilnog stanovništva i razaranja njegovih materijalnih dobara višestruko nadmašuju gubitke boraca i razaranja vojnih objekata.

Imajući to na umu, organizovanje i pripremanje celog društva za odbranu od agresije je nužnost koja proističe iz neravnopravnog odnosa snaga između sile koja preduzima agresiju i zemlje koja se od agresije brani. Konceptija opštenarodne odbrane predstavlja, dakle, odgovor na probleme odbrane koje malim i srednjim zemljama donosi savremeni rat.

Isto tako, sveobuhvatnost i totalnost savremenog rata odražava njegovu klasnu suštinu, odražava dubinu klasnih suprotnosti. Ratovi se nisu vodili zbog nebitnih razloga, već je u svakom od njih uvek bio posredi klasni interes. I upravo taj klasni motiv rata u savremenim uslovima ne može se ničim zamagлити. Njegova imperijalistička, hegemonistička ili neokolonijalistička obeležja, na jednoj strani, odnosno revolucionarna, oslobodilačka i odbrambena, na drugoj, postaju vidljiva od prvog dana otpočinjanja neprijateljstva.

Politički ciljevi savremenih ratova su očigledni. Iza svakog agresivnog napada stoji težnja da se zadobiju teritorijalni ustupci, ili da se osigura neravnopravna ekonomska razmena, ili da se promeni progresivan društveni poredak, odnosno nametne ili očuva reakcionarno društveno uređenje.

Politički cilj koncepcije opštenarodne odbrane inspirisan je interesom radničke klase kao najnaprednije društvene snage u klasnim, nacionalnim i internacionalnim okvirima. Ona služi odbrani tih interesa.

I koncepcija opštenarodne odbrane ima klasnu suštinu, koja se ogleda u vodećoj ulozi radničke klase i Saveza komunista, u određivanju bitnih ciljeva naše odbrambene politike i glavnog smera iz-

gradnje oružanih snaga i celokupnih odbrambenih priprema društva. Sistem opštenarodne odbrane je neposredni instrument radničke klase svih naroda i narodnosti za odbranu i zaštitu samoupravnih socijalističkih odnosa, ravnopravnosti, bratstva i jedinstva — od svih pokušaja neprijatelja spolja i iznutra da ih potkopa i naruši.

Teorijska osnova koncepcije opštenarodne odbrane data je u naučnom socijalizmu, u delima klasika marksizma. Misao Marksa, Engelsa i Lenjina o naoružanom narodu kao novom obliku vojne organizacije socijalističkog društva, koja omogućuje svesno i organizovano učešće sveg stanovništva u pripremama za odbranu i u vođenju opštenarodnog rata i danas ima univerzalnu važnost, i nikada nije imala tako plodno tle za dalji razvoj kao što je to slučaj danas kada je socijalizam postao svetski proces, i kada je došlo do »veilkog historijskog buđenja naroda, koje je pretvorilo stotine miliona ljudi u aktivne tvorce historije«.³

Marksističko geslo da svaki vojnik postane građanin i svaki građanin vojnik, moglo je da dobije i dobilo je praktični akcioni smisao tek u sklopu opštih društvenih okolnosti i društveno-ekonomskih odnosa koji radničku klasu i radne ljude čine vodećom društvenom snagom i odlučujućim činiocem društvenog razvoja.

Marksistička nauka, naravno, nije pravila dogmu ni od jednog svog stava, već je svoju snagu i prodornost crpla iz materijalističkog shvatanja sveta, istorijskog pristupa društvenim pojavama i dijalektičkog metoda analize. Društvene okolnosti u različitim istorijskim razdobljima su neponovljive i svaki revolucionar koji želi i hoće da se služi marksističkom teorijom u društvenoj praksi mora uzimati u obzir pouke istorije i brižljivo istraživati nove okolnosti.

Praktičnu primenu teorije klasika o naoružanom narodu u jugoslovenskim uslovima veoma uspešno je ostvario drug Tito.

Zbog toga mi marksističkom nasleđu u vojnoj teoriji prilazimo sa stanovišta iskustava koja smo stekli u narodnooslobodilačkom ratu, sa stanovišta našeg samoupravnog socijalističkog razvoja i uzimajući u obzir karakter i fizionomiju savremenog rata.

U izgradnji koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane, strategije i taktike oružane borbe, mi smo imali ogromno olakšanje u tome što smo raspolagali teorijskim saznanjima i praktičnim iskustvima koje smo stekli u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji. Ta saznanja i ta iskustva toliko su bogata da i danas predstavljaju neiscrpnu riznicu za obuku i vaspitanje mladih kadrova.

³ Tito, *Vojna djela* izd. VIZ-a 1961, str. 203.

Temelj revolucionarne strategije oslobodilačkog rata udarila je Komunistička partija Jugoslavije u onom dramatičnom razdoblju kada je drug Tito došao na njeno čelo. Na osnovi brižljive marksističke analize međunarodnih odnosa, KPJ i drug Tito su blagovremeno signalizirali rastuću opasnost od fašističkog napada koja je pretila našim narodima. U vreme »anšlusa Austrije« i »čehoslovačke krize« drug Tito je ispoljio osobinu stratega — ispoljio je sposobnost da jasno vidi i predvidi razvoj događaja u neposrednoj budućnosti i da inicira najšire političke i vojne akcije.

Rezultati takve aktivnosti KPJ naročito su došli do izražaja na Petoj zemaljskoj konferenciji koja je održana kod Zagreba, oktobra 1940. godine. Ova konferencija je pokazala da već preporođena Partija stoji spremna za rešavanje osnovnih zadataka revolucionarne borbe i za odbranu nezavisnosti Jugoslavije.

Na konferenciji su posebno razmatrane političke i organizacione mere koje su preduzete za odbranu zemlje, podnet je referat o radu u vojsci i odlučeno je da se formira vojna komisija pri CK KPJ i da se obrazuju vojne komisije pri nižim partijskim rukovodstvima. Može se reći da su to već embrionalni počeci organizacije opštenarodne odbrane.

Rezimirajući iskustva iz rada KPJ uoči rata, drug Tito je ocenio da su ključevi uspeha, pored ostalog, bili u tome »što je Partija u predvečerje sudbonosnih događaja uzela smelo kurs na odbranu zemlje od približavajuće opasnosti i vodila najoštrij kurs protiv izdajnika i petokolonaša koji su gurali zemlju u propast«.⁴

Iako je opasnost od fašizma bila pojačana profašističkim delovanjem vladajućeg režima, izdajnika i petokolonaša koji su zemlju gurali u propast, KPJ je uviđala visok revolucionarni polet naroda i, oslanjajući se na spremnost naroda za otpor agresiji, zauzela odlučan kurs priprema za oružanu borbu.

Brz i potpun slom bivše jugoslovenske vojske u aprilskom ratu i podela jugoslovenske teritorije među fašističkim imperijalistima nisu doveli do razjedinavanja KPJ. Ona je ostala jedinstvena i njen CK je organizovano rukovodio pripremama za oružani ustanak na celom jugoslovenskom prostoru.

Rukovodeći se Marksovim i Lenjinovim principima, drug Tito je video neophodan uslov za uspeh oružanog ustanka u osloncu Partije na radničku klasu i seljaštvo, na revolucionarni polet naroda i njihove oslobodilačke tradicije, na antifašističko raspoloženje najši-

⁴ Tito, *Vojna djela*, III, str. 320.

rih narodnih masa i njihovu spremnost na najveće žrtve u borbi za slobodu i nezavisnost i za revolucionarnu društvenu perspektivu.

Okupljanje svih porobljenih naroda i narodnosti Jugoslavije u jedinstveni front borbe protiv okupatora i protiv raspirivanja bratoubilačkog rata, usmeravanje najveće pažnje na organizovanje oružane borbe protiv okupatora i raskrinkavanje svih onih koji pomažu okupatoru i nastoje da obezbede povratak na staro — eto to su bili osnovni političko-strategijski okviri opštenarodnog rata koje je definisala KPJ.

Politička linija KPJ bila je osnova na kojoj je izgrađivana naša vojna strategija i taktika. Kroz njih se, kao crvena nit, neprekidno provlači stalan kurs na oružanu borbu i jačanje oružane sile kao osnovne poluge pomoću koje se rešava i zadatak nacionalnog oslobođenja i svi drugi politički i socijalni ciljevi narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije.

Sa stanovišta klasnih vojnih teorija bilo je neshvatljivo pokrenuti oružanu borbu protiv tada najjače ratne mašine u svetu: »Bili smo potpuno sami. Ni na koga u inostranstvu nismo mogli neposredno da se oslonimo. Jer, sve države — članice antifašističke koalicije bile su geografski daleko od nas, a u prvoj fazi rata zaokupljene svojim teškim problemima. Kao okupirana zemlja nismo imali nikakvo zaleđe u inostranstvu, na koje bismo se mogli osloniti u pogledu naoružanja i snabdjevanja, a i u političkom pogledu nismo imali nikakve pomoći. Oslanjali smo se na vlastite snage«. ⁵

Za vođenje oslobodilačkog rata i revolucije bila je preko potrebna nova oružana sila koja je sposobna da se uhvati u koštac s najmodernijom armijom koju je tada svet poznavao i bio je neophodan potpun, stoprocentni ratni napor celog naroda.

Tito je revolucionarnim instinktom vojskovođe i državnika video takvu oružanu silu u Narodnooslobodilačkoj vojsci i partizanskim odredima, u kojima su moralno-politički i vojni elementi bili nerazdvojno povezani, a stvaranje partizanskih odreda bilo je jedini mogući put da se rasplamsa oružana borba i stvori revolucionarna armija kao glavna snaga za ostvarivanje ciljeva rata i revolucije.

Partizanski odredi i partizanski način ratovanja, na početku ustanka i u konkretnim istorijskim uslovima, bili su najprikladniji oblik organizovanja i najpodesniji oblik borbene aktivnosti ustaničkih masa. Formulšući zadatke partizanskih odreda, drug Tito je na samom početku oružane borbe istakao njihov svenarodni karakter i njihov oslobodilački cilj. Dejstvo teritorijalno odvojenih ali idejno i organizaciono povezanih partizanskih odreda na celoj teritoriji Jugo-

⁵ Tito, *Vojna djela*, IV, str. 198.

slavi je, što je bilo obezbeđeno političkim jedinstvom KPJ, i vrhovnim vojnim rukovođenjem od strane Glavnog štaba NOPOJ, imalo je strategijsku važnost i prednost. Formiranje partizanskih odreda u svim krajevima Jugoslavije osiguralo je pokretanje u oružanu borbu radničke klase, seljaštva i napredne inteligencije svih naroda i narodnosti.

Partizanski način ratovanja je prisilio okupatora i kvislinške snage da razvuku svoje jedinice širom naše zemlje, što je omogućavalo našim jedinicama da taktikom brzih manevara i iznenadnim napadima nanose neprijatelju velike gubitke.

Oružane snage revolucije imale su od samog početka klasni i opšte jugoslovenski karakter. Partizanske odrede, u čijim su se prvim redovima borili komunisti, sačinjavao je, u stvari, naoružani narod i to je ostavilo trajan pečat u daljem razvoju naših oružanih snaga.

Osim borbenih dejstava protiv okupatorskih i kvislinških formacija, oružane snage su uništavale aparat vlasti stare Jugoslavije koji se stavio u službu okupatora, i na svojim zastavama od prvog dana ispisali parolu bratstva i jedinstva, što je, takođe, bio političko-strategijski uslov uspešne borbe. One su bile nadahnute internacionalističkim duhom solidarnosti sa borbom svih antifašističkih snaga u Evropi i svetu.

Ne treba zaista posebno dokazivati da je koncepcija opštenarodnog rata nastala u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji i da je njen tvorac u domenu ideologije i politike vođenja rata, kao i u domenu strategije i taktike oružane borbe, drug Tito; on je nju stvorio i kao ideologiju i kao konkretnu zamisao za vođenje rata u sferi idejne društveno-političke i oružane borbe u tadašnjim uslovima. Međutim, treba istaći i to da idejni i politički koren koncepcije opštenarodne odbrane nalazimo u programima Komunističke partije već pre rata, odnosno od dolaska druga Tita na njeno čelo.

STVARALAČKI DOPRINOS MARKSISTIČKOJ VOJNOJ TEORIJI

Na osnovu opštih stavova revolucionarne teorije i prakse međunarodnog radničkog pokreta, kao i specifičnih uslova jugoslovenske društvene stvarnosti u celini, KPJ, predvođena drugom Titom otkrila je mogućnosti efikasne oslobodilačke borbe u uslovima fašističke okupacije, puteve i forme vojne organizacije naroda u ustanku, strategiju i taktiku partizanskog ratovanja. Stvaralačkom primenom marksizma-lenjinizma pronađen je najbolji put za najširu mobiliza-

ciju masa u borbi i otporu protiv neprijatelja — jugoslovenski put saobražen konkretnim prilikama i mogućnostima.

Sušтина Titove koncepcije ustanka bila je — razvijanje onih činilaca koji ga uzdižu na nivo opštenarodnog oslobodilačkog rata kroz stalnu ofanzivu. »Partizanske borbe moraju se pretvarati u opšti narodni ustanak svih naroda Jugoslavije... Opšti narodni ustanak jeste sigurno sredstvo za istjerivanje fašističkih osvajača iz zemlje.«⁶

Od prvih dana oružane borbe KPJ je naglašavala da u uslovima premoći neprijatelja, borci partizanskih odreda moraju izbegavati frontalne okršaje i neprijatelju nametati borbe na onim mestima gde je on najslabiji i gde ne očekuje napad. Stoga je CK KPJ upozoravao: »Ne frontalne borbe, već mnogobrojni, brzopokretni i istovremeno dejstvujući partizanski odredi, ali međusobno dobro povezani, odnosno koji će se preko štabova čas spojiti u krupne udarne jedinice, radi prihvatanja nametnute borbe, čas raštrkati i opet zadavati iznenadne udarce neprijatelju i objektima, i opet brzo nestati dalje od mesta napada.« I dalje: »Partizani ne smiju da budu napadani i da se samo brane, već oni moraju sami napadati. Zauzimanje samo odbrambene taktike za partizane znači sigurnu smrt.«⁷

Ali, za uspešnu borbu protiv okupatora koji je raspolagao visokom vojnom organizacijom, najmodernijim naoružanjem i iskusnim profesionalnim kadrom oficira i generala, početne organizacione forme i oblici dejstva nisu bili dovoljni za uspešno vođenje rata, već je bilo neophodno izgraditi vojsku koja će, i po svojim organizacionim formama i po načinu dejstava, biti sposobna da tuče neprijatelja, da ga pobeđuje, da vodi i frontalnu borbu, da oslobađa sela i gradove, da oslobodi celu zemlju.

Tito je već u avgustu 1941. godine predviđao mogućnost stvaranja krupnih vojnih jedinica iz više odreda radi izvođenja većih operacija.

Na osnovi iskustava iz borbi u 1941. godini Tito je krajem prve ustaničke godine i na početku 1942. doneo odluku o formiranju više proleterskih udarnih brigada iz kojih su se kasnije razvile divizije, pa onda i korpusi i stvorena Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije.

Proleterske brigade čije su jezgro u početku sačinjavali komunisti — radnici, seljaci i narodna inteligencija, verno su odražavale vojno-političku liniju Partije i svojom savešću i disciplinom, organizovanošću i ratnom veštinom nepokolebljivo učvrstile poverenje

⁶ Tito, *Bilten GŠ NOPO Jugoslavije*, br. 1, Zbornik II, str. 17

⁷ *Zbornik*, tom II, knj. 2, str. 55.

naroda u radničku klasu s Komunističkom partijom na čelu, kao jedinu doslednu i beskompromisnu snagu u borbi protiv okupatora. »Pošto su i same stvorene kao jedinice bratstva i jedinstva naših naroda, one su kao i čitava naša armija bile nosilac i najpouzdaniji oslonac te velike tekovine naše revolucije.«⁸

Bile su to čvrste i pokretne udarne formacije jugoslovenskih naroda, sposobne da vode borbu tamo gde to nalažu najpreči interesi oslobodilačkog rata i revolucije, da izvede zamašne ofanzivne i defanzivne operacije, što je, po rečima druga Tita, »bio nov kvalitet u razvitku naših narodnih oružanih snaga« i što je otvaralo nove mogućnosti za razvoj još krupnijih oružanih formacija. Taj proces je praktično značio prevazilaženje prvobitnih oblika teritorijalne partizanske vojske i stvaranje krupnih pokretnih formacija — nove oslobodilačke armije. Vojnom organizacijom, kao što su bile brigade, bilo je moguće očuvati inicijativu i razvijati ofanzivni duh, oživotvoriti načelo koje je Tito formulisao: »Svaki gubitak neke teritorije mora u isto vrijeme značiti dobitak nove, još veće i važnije teritorije.«⁹

Masovno učešće stanovništva u oslobodilačkoj borbi, u raznovrsnim oblicima, osiguravalo je narodnooslobodilačkom pokretu izuzetnu vitalnost. To je oružanim formacijama i oružanoj borbi davalo snagu i polet, sigurnost i perspektivu.

Partija je podsticala primenu najraznovrsnijih oblika borbe i otpora koji su služili kao prethodna škola za oružanu borbu. Nerazlučiva sprega između boraca NOVJ i naroda bila je najbolja zaštita od neprijatelja i ujedno najjača pomoć u borbi protiv okupatora. »Da se mi nismo oslanjali na narod, nas bi otpirili kao vjetar pahuljicu.«¹⁰

U vođenju oslobodilačkog rata klasna, nacionalna, moralna, politička i socijalno-ekonomska komponenta imale su ogroman značaj. Reči druga Tita o tome i danas su sačuvale punu aktuelnost:

»Riječ narodnooslobodilačka borba bila bi samo jedna fraza, pa čak i prevara, kada ona ne bi, osim općejugoslovenskog smisla, imala i nacionalni smisao za svaki narod posebice.«¹¹ I dalje:

»Pozvati narod samo u borbu protiv okupatora, a ne dati mu istovremeno da razumije da će tom borbom postići nešto novo, mnogo bolje, da se neće vratiti staro — tako ne bi bilo moguće

⁸ Tito, *Vojna djela*, III, str. 305.

⁹ Tito, *Vojna djela*, II, str. 233.

¹⁰ Tito, *Govori i članci*, I, str. 364.

¹¹ Tito, *Vojna djela*, I, str. 158.

pokrenuti sve narode u borbu niti tako široke mase naroda zainteresovati za nju, niti bi se u njoj moglo izdržati do kraja, tj. pobijediti.«¹²

Svojim teorijskim stavovima i svojom praktičnom aktivnošću u narodnooslobodilačkom ratu, drug Tito je obogatio vojnu nauku u celini, a posebno u oblasti oružane borbe u uslovima okupacije male zemlje od strane jedne moderne armije visoko razvijene imperijalističke države. Novine koje je uneo u vojnu nauku postale su deo opšte strategije i taktike oslobodilačkih i revolucionarnih pokreta i ratova u današnjoj epohi borbe protiv imperijalizma i kolonijalizma. U isti mah Titova koncepcija opštenarodnog rata javlja se i kao snažno oruđe za odbranu slobode i nezavisnosti, kao brana agresivnim ratovima i vojnim pritiscima u savremenim međunarodnim uslovima.

POLITIČKA LINIJA SAVEZA KOMUNISTA U ORGANIZOVANJU OPŠTENARODNE ODBRANE

Nalazeći se na veoma važnom geo-strategijskom položaju, između dva najsnažnija vojno-politička saveza, naša zemlja, u periodu posle drugog svetskog rata, bila je izložena raznovrsnim vojnim i političkim pritiscima. Nevezivanjem za vojne blokove, vodeći politiku miroljubive koegzistencije, pružajući pomoć i podršku svim progresivnim antikolonijalističkim, oslobodilačkim i revolucionarnim pokretima, naša zemlja morala je stalno voditi brigu o jačanju svojih oružanih snaga i neprekidnom usavršavanju odbrambenih mera.

Rukovodeću ulogu u oblasti odbrambene politike SKJ je ostvarivao, kako preko stavova i zaključaka usvojenih na kongresima i konferencijama, tako i neposrednom brigom i direktnim uticajem da se doneti stavovi pravilno shvate i usvoje u republičkim SK, opštinskim komitetima i komitetima SK u JNA, i da ih komunisti dosledno sprovedu u život.

To je doprinelo da se odbrambena problematika prihvati kao opštedruštveni zadatak i da se na tom poslu angažuju svi društveni faktori i svi radni ljudi naše zemlje.

Ocenjujući realno postojeće i novonastale protivurečnosti u svetu, i uviđajući blagovremeno pokušaje imperijalističkih krugova da raznim oblicima specijalnog rata prenesu te protivurečnosti na naše unutrašnje prilike i da izazovu nemir i nestabilnost, SKJ je

¹² Tito, *Govori i članci*, II, str. 353.

odbrani i bezbednosti zemlje posvetio ozbiljnu pažnju. Predsedništvo SKJ i centralni komiteti republika i pokrajina, njihove skupštine, izvršna veća i drugi forumi su, u svome radu, posvećivali dužnu pažnju problemima odbrambene politike i prakse. Zato za rezultate koji su ostvareni, možemo reći da su respektivni, oni su postignuti angažovanjem SKJ u celini, pri čemu treba posebno istaći angažovanje SK u Armiji.

U celom posleratnom periodu, situacija u svetu, kao i međunarodni položaj Jugoslavije zahtevali su da se odbrani zemlje poklanja izuzetna pažnja. KPJ, odnosno SKJ, na svim posleratnim kongresima isticala je odbrambenu i društvenu ulogu, karakter i značaj oružanih snaga i potrebu njihovog jačanja. Razvijanje svestranih veza sa narodom, učvršćivanje bratstva i jedinstva, negovanje socijalističkog patriotizma, vaspitanje u duhu internacionalizma, aktivno angažovanje u izgradnji zemlje i društveno-političkom životu zajedno sa svim društveno-političkim strukturama — sve su to trajne karakteristike naših oružanih snaga koje odgovaraju njihovom revolucionarnom narodnom karakteru.

Aktiviranjem svih društvenih snaga omogućeno je da se u ratu i posle njega najšire razrade principi opštenarodne odbrane. Političkom inicijativom SK, ustavnom i zakonodavnom delatnošću i praktičnim naporima svih društvenih faktora omogućeno je neprekidno usavršavanje vojne organizacije i odbrambenih snaga zemlje u skladu sa opštim razvojem našeg društva i s obzirom na razvoj međunarodnih odnosa i vojni razvoj u savremenom svetu. Na IX kongresu je potvrđena ispravnost koncepcije opštenarodne odbrane, date su sadržajnije definicije i nov podsticaj za njenu razradu i realizaciju.

Svestrana aktivnost — partijska, politička i organizaciona, nakon IX kongresa, doprinela je da se mnoga dosadašnja iskustva u izgradnji sistema opštenarodne odbrane teorijski osvetle i da se koncepcija shvati i usvoji kao jedina alternativa u odbrani samoupravnog socijalističkog društva. Celokupno društvo i sve njegove strukture prihvataju koncepciju opštenarodne odbrane, kao sastavni, nerazdvojni deo svoje celokupne aktivnosti. U vezi s tim Tito je u svom poznatom govoru na Ljubljanskom univerzitetu rekao:

»Neki u inostranstvu pogrešno prikazuju koncepciju naše opštenarodne odbrane kao nešto posve novo. Mi smo, međutim, tu koncepciju oformili i razvili još u našem narodnooslobodilačkom ratu, kada smo pozvali narod u borbu za odbranu svoje nezavisnosti i slobode. U opštenarodnoj borbi protiv agresora, u kojoj su učestvovali svi naši narodi i narodnosti, radnici, seljaci i napredna intelligen-

cija, došli su do punog izražaja visoka svijest, samoinicijativa i samoprijegor naših ljudi od najmlađih do najstarijih.

To je bila borba koju su naši narodi, predvođeni Komunističkom partijom Jugoslavije, vodili organizovani u opštejugoslovenski oslobodilački pokret, a u vojnom smislu organizovani u krupne borbene jedinice naše operativne vojske — brigade, divizije, korpuse, armije — zatim u pratizanske i diverzantske odrede, povezujući oružanu borbu sa svim drugim oblicima otpora okupatoru.

Naša današnja koncepcija opštenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna i odlučna primjena tih velikih iskustava narodno-oslobodilačkog rata u našim sadašnjim uslovima.«¹³

I zaista sve bitne elemente sistema opštenarodne odbrane imali smo još u narodnooslobodilačkom ratu. Tako, na primer, i danas, kao i onda, pored operativnih jedinica, imamo partizanske, teritorijalne, diverzantske i druge jedinice, koje su sastavni deo odbrambenog i revolucionarnog fronta svih naših naroda i narodnosti. Razlika je u tome što nam opšti materijalni uslovi, ogromni napredak koji smo postigli u socijalističkoj izgradnji, omogućuje veće bogatstvo i raznovrsnost oblika vojnog organizovanja i odgovarajući razvoj strategije, operativne veštine i taktike. Revolucionarnu sadržinu našim oružanim snagama daje radnička klasa i organizacija SK u JNA, kao nerazdvojni deo SKJ. Drug Tito je bezbroj puta ukazivao na to da za razvoj koncepcije opštenarodne odbrane ima ogromni značaj korišćenje iskustava iz NOR-a i revolucije, aktivnost svih komunista i naprednih društvenih snaga na organizovanju naroda za otpor, razume se u skladu sa savremenom društveno-političkom strukturom zemlje, uz maksimalno korišćenje prednosti geografskih i topografskih uslova.

U osnovi svih rešenja koja su se odnosila na narodnu odbranu nalazila su se temeljna načela naše politike koja su najbolje izražena rečima druga Tita: »Tuđe nećemo — svoje ne damo«, uvek smo polazili od toga da je SFRJ slobodna, nezavisna socijalistička zemlja, da ne priznajemo rat kao sredstvo za rešavanje međunarodnih problema, sem kada je u pitanju odbrambeni rat ili rat za nacionalno oslobođenje. Na tim načelima SKJ zasniva politiku izgradnje oružanih snaga i usmerava pripreme svih drugih društvenih struktura i građana za odbranu zemlje.

Razvoj događaja posle drugog svetskog rata pokazuje da je Jugoslavija nekad u većoj a nekad u manjoj meri, bila objekt spoljnog pritiska, i da su svi pritisci ostali bez rezultata zbog toga što smo u

¹³ Tito, *Samoupravni sistem i opštenarodna odbrana* (časopis *Vojno delo* 1/70).

svakoj prilici imali adekvatne oružane snage i što smo stalno povećavali odbrambenu sposobnost zemlje i u vojno-tehničkom i u moralno-političkom smislu.

OPŠTENARODNA ODBRANA KAO SISTEM U RAZVOJU

Opštenarodna odbrana je nužan, jedinstven i celovit sistem organizovanja i pripremanja jugoslovenskog samoupravnog socijalističkog društva za rat i odbranu od svih vrsta spoljne opasnosti, što se postiže opštim učešćem naroda i svih moralnih i materijalnih snaga zemlje u borbi do pobeđe nad agresorom, radi trajnog obezbeđenja nezavisnosti, slobode i suvereniteta.

Opštenarodna odbrana je zasnovana na jedinstvenim ciljevima i interesima svih naroda i narodnosti naše zemlje na realnim mogućnostima za uspešno suprotstavljjanje agresoru, i na visokoj moralno-političkoj svesti naših naroda i narodnosti. U opštenarodnoj odbrani, oružana borba predstavlja njen glavni oblik i, zajedno sa svim drugim oblicima borbe i otpora naroda, čini nedeljivo jedinstvo. Oslonac na sopstvene snage leži u biti naše koncepcije, ali to ne znači da bismo se u slučaju agresije borili sami, jer bi u svim okolnostima došla do izražaja široka međunarodna podrška i pomoć progresivnih snaga u svetu.

Strategija opštenarodnog odbrambenog rata iziskuje da se obezbedi najveći stepen vojne organizovanosti i da oružane snage budu u svakom momentu sposobne i borbeno spremne, da u zajednici sa svim ostalim snagama društva organizovanog za odbranu, vode dugotrajan rat sve do potpune pobeđe nad agresorom.

A da bi se to postiglo oružane snage naše zemlje po svojoj obučenosti, moralno-političkoj snazi, organizaciji, tehničkoj opremljenosti, naoružanju i opremi, moraju biti tako osposobljene, da u svakoj situaciji mogu ispuniti zahteve naše politike i strategije.

Usled stalnih promena u međunarodnim odnosima, usled promene u odnosu snaga, novina u tehnici i naoružanju, izgradnja i modernizacija oružanih snaga je permanentan proces. Da bismo se na najbolji, a istovremeno i najekonomičniji način pripremili za realizaciju koncepcije, oružane snage moraju biti jedinstvena vojna organizacija — jedinstveno obučavane, tehnički opremljene i pripremljene.

Jugoslovenska narodna armija je tehnički najbolje naoružan i opremljen deo oružanih snaga. Njen zadatak je da spreči iznenađenje i osujeti bilo kakav avanturistički plan neprijatelja prema našoj zemlji. Ona mora biti tako pripremljena da samostalno ili za-

jedno sa snagama teritorijalne odbrane vodi napadne i odbrambene operacije na svim pravcima i širokim operativnim prostorima, u svim krajevima Jugoslavije.

JNA je neophodan i nezamenljiv elemenat opštenarodne odbrane. Ona utiče na aktiviranje i modernizaciju svih komponenata opštenarodne odbrane u miru i ratu. Ona je udarni deo naših oružanih snaga kojima se rešavaju najkrupniji i najsloženiji vojni zadaci. U isto vreme, ona je masovna škola kadrova koja pruža najviša vojno-stručna znanja i koja, takođe, posvećuje punu pažnju ideološko-političkom obrazovanju i moralnom vaspitanju svih svojih pripadnika.

Pored vojno-stručnog rada u JNA, najveća pažnja poklanja se izgrađivanju socijalističke svesti, pravilnim odnosima među ljudima i učvršćivanju discipline svojstvene istinski socijalističkoj armiji.

Isti klasni društveni karakter imaju i snage teritorijalne odbrane, dakle celokupne oružane snage Jugoslavije.

Snage teritorijalne odbrane predstavljaju najmasovniji deo naših oružanih snaga, čije se jedinice organizuju i razvijaju širom naše zemlje i imaju različite organizacijske oblike. One omogućavaju najveću elastičnost i raznovrsnost dejstava, i spremaju se za borbena dejstva na frontu, u neprijateljevoj i u sopstvenoj pozadini, a protiv svih oblika neprijateljskih aktivnosti. Snage teritorijalne odbrane omogućuju najširu skalu primene taktičkih i operativnih postupaka i najpogodnija su organizacija za realizaciju naše stratejske koncepcije za angažovanje širokih masa u borbi i otporu. U zajednici sa JNA omogućuju vođenje dugotrajnog rata i u najtežim uslovima. Da bismo pripremili i imali stalno spremne i borbeno gotove, raznovrsne po organizaciji i nameni, snage teritorijalne odbrane je potrebno stalno popunjavati i modernizovati borbenim sredstvima. Neophodno je, takođe, studiozno izučavati njihovu organizaciju i pri tom imati na umu da im formacije budu ekonomične, a pre svega takve da omogućuju brzo objedinjavanje kao i prelazak na manje formacijske jedinice, kako bi se na svrsishodan način mogle prilagoditi svakoj konkretnoj situaciji, izbeći teže gubitke, a istovremeno nanositi neprijatelju poraze. U tom naporu mi moramo stvarati i od ovih snaga brze pokretne jedinice i u celini ove snage treba opremiti transportnim i drugim sredstvima tako da i one kao i operativne jedinice dostignu visoku manevarsku sposobnost.

Rat protiv naše zemlje bio bi agresivan, duboko nepravedan i imperijalistički, a time istovremeno beskompromisan sudar svih snaga i subjekata našeg društva sa snagama agresora. Zbog toga, od uspešnog funkcionisanja našeg društveno-političkog sistema u even-

tualnom ratu, na slobodnoj ili privremeno zauzetoj teritoriji, zavisio bi uspeh borbe protiv neprijatelja. Posebno je od značaja da svaka struktura naše društveno-političke zajednice, u ratnim uslovima i na okupiranoj teritoriji, ne dozvoli uspostavljanje kvislinške vlasti.

Zato je bitno da danas društveno-političke zajednice, uz saradnju sa oružanim snagama i u okviru svojih nadležnosti pripremaju, osposobljavaju i organizuju stanovništvo, radne i druge organizacije, za rad i borbu u ratnim uslovima.

Federacija, na osnovu ustavom utvrđenih prava, obezbeđuje jedinstvenu i organizovanu opštenarodnu odbranu na celoj teritoriji SFRJ, određuje politiku i strategiju vođenja rata u celini.

Stalnost u funkcionisanju predstavničkih tela društveno-političkih zajednica imaće izvanredan značaj u organizaciji otpora agresoru.

Gradovi imaju posebnu ulogu u opštenarodnoj odbrani. Svaki grad i veće naseljeno mesto organizuje se da bi mogao pružiti uporan i žilav otpor agresoru.

Savez komunista Jugoslavije je idejno-politička, koheziona i pokretačka snaga društva. Svoju vodeću ulogu u društvenom životu ostvaruje i aktivnim učešćem celokupnog članstva, u mobilizaciji i organizaciji radnih ljudi i građana za odbranu zemlje. SKJ ostvaruje moralno-političko jedinstvo naroda i oružanih snaga i vodi upornu borbu na suzbijanju neprijateljske političke aktivnosti i propagande.

U opštenarodnoj odbrani krupnu ulogu imaju Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije, Savez sindikata, organizacija omladine, SUBNOR, udruženje rezervnih starešina, organizacija žena, sportske, humanitarne, kulturne i druge organizacije. Od priprema svih ovih organizacija u miru, u velikoj će meri zavisiti njihov doprinos opštim odbrambenim naporima, a najneposrednije će se odraziti na uspeh naših oružanih snaga koje će u eventualnom ratu nositi glavni teret borbe protiv agresora.

Osnovno u našim ustavnim i zakonskim pravima i obavezama jeste: svaki građanin ima neotuđivo pravo i dužnost da brani teritorijalni integritet, slobodu, nezavisnost i društveni poredak svoje zemlje; niko nema pravo da: prizna kapitulaciju SFRJ ili pojedinog njenog dela, prizna ili potpiše kapitulaciju oružanih snaga ili njenih delova, prizna ili prihvati okupaciju SFRJ ili pojedinog njenog dela, obustavi borbu i otpor agresoru, uključujući i delove teritorije koje je privremeno zauzeo, ili spreči građane da vode borbu i pružaju otpor. Na taj način je Ustavom i zakonom obezbeđeno da naši radni ljudi i građani vode neprestanu borbu do pobede, a istovremeno se

unapred stavlja van zakona svaka aktivnost agresora koji bi u bilo kakvim uslovima pokušao da legalizuje svoje porobljivačke namere. Ove ustavne i zakonske odredbe imaju izvanredan značaj; ne samo zato što predstavljaju novinu u ustavno-pravnoj praksi uopšte već one ogromno doprinose mobilizaciji i organizovanju najširih društvenih snaga kako na pripremama opštenarodne odbrane tako i za vođenje borbe i otpora u ratu.

PODRUŠTVLJAVANJE ODBRAMBENIH POSLOVA U SAMOUPRAVNOM SOCIJALISTIČKOM DRUŠTVU I POLITIKA NESVRSTAVANJA KAO FAKTOR ODVRAĆANJA I ODBRANE

Samoupravni socijalistički sistem omogućuje najšire područjavanje odbrambenih poslova što je izričito naglašeno ustavnim stavovima, prema kojima je odbrana zemlje neprikosnoveno i neotudivo pravo i dužnost naroda i narodnosti, radnih ljudi i građana.

Osnovna karakteristika našeg sistema opštenarodne odbrane jeste u proširivanju prava i odgovornosti u odbrambenim poslovima na radničku klasu, radne ljude i građane koji su udruženi u radne organizacije, društveno-političke organizacije i društveno-političke zajednice, od komune do federacije.

To znači da su naši radni ljudi i građani osnovni nosioci prava i odgovornosti za odbranu zemlje, kao što je to slučaj i sa svim drugim društvenim delatnostima, i da oni učestvuju u organizovanju i pripremanju odbrambenih snaga društva kao svojih sopstvenih.

Ta svoja prava i odgovornosti radnik i građanin ostvaruje u raznim oblicima vojnog i društvenog organizovanja i pripremanja za odbranu zemlje i obezbeđuje kroz aktivnost u društvenim, političkim i privrednim organizacijama, u samoupravnim i državnim organima, zatim kroz svoje učešće u oružanim snagama, civilnoj zaštiti ili, pak, preko proizvodnih zadataka u radnim organizacijama.

U vezi s tim treba istaći da postoji jasna razlika između područjavanja odbrambenih poslova i militarizacije društva kojoj pribegavaju agresivne zemlje. Militarizacija je potčinjavanje društva državnom, političkom i vojnom vrhu radi vođenja agresivnog rata i ugnjetavanja radnih masa. Nasuprot tome, područjavanje odbrambenih poslova kod nas je izraz jedinstva odbrambenih interesa i stvaralačke inicijative i aktivnosti najširih slojeva naroda, u smislu organizovanja i pripremanja za samoodbranu i samozaštitu od svih oblika ugrožavanja.

Razume se, razvoj i jačanje samoupravljanja u društveno-ekonomskom životu, afirmisanje vodeće uloge radničke klase, uspešno

rešavanje ekonomskih problema imaju izuzetan moralno-politički značaj za učvršćivanje sistema opštenarodne odbrane. Jer, koncepcija opštenarodne odbrane, pored čisto vojnih elemenata, uključuje u sebe više nego bilo koji drugi koncept značaj moralno-političkog faktora, odnosno značaj unutrašnje snage društvenog sistema i jedinstva i bratstva naroda i narodnosti.

Sa te tačke gledišta, revolucionarna inicijativa druga Tita i SKJ u pravcu jačanja vodeće uloge radničke klase u društveno-ekonomskom životu i borba protiv antisamoupravnih tendencija i pojava, nacionalističkih, liberalističkih, tehnokratskih i birokratsko-dogmat-skih, neposredno doprinose snazi opštenarodne odbrane, a opet naša odbrambena sposobnost omogućava nam da u miru, ne dopuštajući spoljne pritiske i uticaje, rešavamo unutrašnje probleme i uređujemo svoj život na kursu koji je obeležen tekovinama oslobodilačkog rata i revolucije i samoupravne socijalističke izgradnje.

Višenacionalna struktura naše zemlje odražava se u sistemu opštenarodne odbrane kao ujedinjujući činilac odbrambenih snaga, pošto su i ravnopravnost, bratstvo i jedinstvo u narodnooslobodilačkom ratu i u razdoblju mirnodopske izgradnje socijalizma, bili i ostali temelj međunacionalnih odnosa.

Ravnopravnost, bratstvo i jedinstvo naroda i narodnosti u našem samoupravnom socijalističkom sistemu su pretpostavka i uslov koncepcije opštenarodne odbrane. Zbog toga je svaki napredak u razvijanju i jačanju bratstva i jedinstva, ravnopravnosti i uzajamnog poverenja u isto vreme jačanje odbrambene snage naše višenacionalne zajednice. I obrnuto: jačanje narodne odbrane je istinska garancija ravnopravnosti, bratstva i jedinstva naroda i narodnosti. Naše istorijsko iskustvo nepobitno pokazuje da se opasnost koja zapreti bilo kojoj republici ili ma kom narodu i narodnosti u našoj socijalističkoj zajednici oseća kao opasnost za sve, a opet opasnost koja ugrožava Jugoslaviju, ugrožava jednako svaku njenu republiku i svaki njen narod i narodnost.

Vodeća uloga radničke klase u izgradnji samoupravnog socijalizma, nacionalna ravnopravnost, bratstvo i jedinstvo čiji je nosilac i garant takođe, radnička klasa — to je granitna društveno-ekonomska i politička osnova na kojoj se uzdiže jedinstvo odbrambenog sistema i jedinstvo oružanih snaga u socijalističkoj Jugoslaviji.

U izgradnji i razvoju oružanih snaga neposredno učestvuju radni ljudi i građani udruženi u radne i društveno-političke organizacije i zajednice od komune do federacije. I upravo ta okolnost određuje klasni karakter naših oružanih snaga i od njih čini zajednički instrument odbrane svih naroda i narodnosti. Kao što je naša fede-

racija zajednica naroda i narodnosti, cementirana istovetnim interesima radničke klase svakog od njih, a ne nadnacionalna struktura, tako su i oružane snage zajednički i jedinstveni a ne nadnacionalni instrument odbrane.

Vanblokowska pozicija socijalističke Jugoslavije i njena nepokolebiva doslednost politici nesvrstavanja su trajni temelji njene borbe za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda u međunarodnom životu. Između spoljne politike Jugoslavije i naše koncepcije opštenarodne odbrane postoji logična veza, baš kao što postoji logična povezanost koncepcije sa samoupravnim socijalističkim društvenim sistemom. Kao što samo ime kaže, to je odbrambena koncepcija, i to nije samo način izražavanja, već njena suštinska odlika. Oružane snage naše zemlje nikome ne prete i nikada neće ugrožavati bilo koju zemlju i bilo koji narod. One su materijalni oslonac naše zemlje za suprotstavljanje spoljnom pritisku i agresiji, one su izraz naših nastojanja da po svaku cenu očuvamo slobodu, mir, nezavisnost, suverenitet i integritet, one su potpora našem zalaganju za ravnopravnost naroda i zemalja, za sopstveni put u razvoju društva, a protiv svakog mešanja u unutrašnje stvari drugih zemalja.

Politika nesvrstavanja je zadobila ogroman ugled u svetu istrajnom borbom za prevazilaženje blokovske podeljenosti, za ravnopravnost država i naroda bez obzira na njihovu veličinu i bogatstvo i svojim suprotstavljanjem svakom obliku agresije i politike s pozicija sile. Takva spoljna politika sama podstiče odbrambenu strategijsku koncepciju i odgovarajuću vojnu organizaciju. U našem slučaju spoljna politika nesvrstavanja i koncepcija opštenarodne odbrane su logični i konsekventno izvedeni izrazi samoupravnog socijalističkog bića našeg društva. Naša doslednost u borbi za ravnopravne demokratske odnose u međunarodnom životu i naša odlučnost u odbrani nezavisnosti i samostalnosti su u potpunoj uzajamnoj sprezi.

Vojni značaj spoljne politike nesvrstavanja je i u tome što ona svakoj zemlji koja je izložena agresivnom napadu obezbeđuje maksimalan broj saveznika i najširu međunarodnu podršku. Analiza svih ratova novijeg vremena pokazuje da su nesvrstane zemlje pružale nesebičnu političku, moralnu i, prema svojim mogućnostima, materijalnu podršku svakoj žrtvi agresije i svakoj zemlji na koju je vršen pritisak. Štaviše, može se reći da je politika nesvrstavanja, svojim političkim i moralnim uticajem na međunarodno javno mnjenje, doprinosila i tome da se pojedine blokovske zemlje uzdržavaju od podrške agresivnih poduhvata svojih blokovskih saveznika.

U celini gledano, spoljna politika nesvrstavanja i aktivne mirosljubive koegzistencije javlja se u savremenom svetu kao objektivna

prepreka agresivnim poduhvatima i politici s pozicija sile. Ona ima sve više pristalica, naročito među zemljama u razvoju, i ona predstavlja objektivni izraz interesa i potreba svih naroda i zemalja kao i ljudi da žive u miru.

Prema tome, spoljna politika nesvrstavanja, u uslovima protivrečnosti koje postoje u savremenom svetu, javlja se kao odbrambeni činilac prvog reda važnosti. Ma koja sila da se upusti u agresivne poduhvate, mora računati sa razuđenim, snažnim i ogromnim otporom nesvrstanih.

OSNOVNI CILJ OPŠTENARODNE ODBRANE

Koncepcija opštenarodne odbrane je usmerena prvenstveno na to da spreči agresiju na našu zemlju, da unapred predoči svakom eventualnom napadaču šta ga u tom slučaju očekuje i da ga odvрати od takvog poduhvata.

Ali, ako bi do agresivnog napada na našu zemlju ipak došlo, koncepcija opštenarodne odbrane postaje praktično uputstvo za vođenje oružane borbe i pružanje svih oblika otpora celokupnim snagama opštenarodne odbrane.

Snaga naše opštenarodne odbrane zasniva se na moralno-političkim i vojno-tehničkim faktorima koji su međusobno povezani i čine nerazdvojnu celinu. Moralno-politički faktor izvire iz opšteg stanja našeg društva, iz odnosa radnih ljudi i građana prema tekovinama oslobodilačkog rata i revolucije i prema vrednostima koje smo stekli u izgradnji samoupravnog socijalističkog društva. Svakodnevno se potvrđuje konkretnom praksom naša stvarnost koja nam pokazuje da samoupravni socijalizam osigurava, u našim uslovima, najbrži materijalni napredak i najpravednije društvene odnose. Zbog toga svaki spoljni pritisak i svaki pokušaj ugrožavanja revolucionarnih tekovina koje smo stekli pojačava društvenu koheziju, bratstvo i jedinstvo i odbrambenu energiju radnih ljudi naroda i narodnosti.

Svi revolucionarni i oslobodilački ratovi novijeg vremena, kao što je bio slučaj i s našim narodnooslobodilačkim ratom, potvrdili su ogromnu, presudnu ulogu čoveka u oružanoj borbi, kao i to da ta uloga neposredno zavisi od klasnih, nacionalnih, socijalno-ekonomskih i moralnih motiva koji inspirišu borce i starešine.

Ali, ako je to bitan uslov bez koga se ne može uspešno voditi revolucionarni, oslobodilački i odbrambeni rat, jednom rečju, pravedni rat, on nije jedini, i bila bi velika zablude verovati da se u savremenom ratu može pobediti samo oduševljenjem, odnosno isklju-

čivo moralnom snagom. To znači, da, kada je reč o ljudskom faktoru u ratu, na njegovu borbenu snagu veoma mnogo utiče obučenost i osposobljenost za vođenje oružane borbe, fizička izdržljivost i tehnička opremljenost. Svi ti činioci ispoljavaju svoju pravu vrednost u sklopu odgovarajućih oblika vojne organizacije, dostignutog nivoa discipline i u uslovima jedinstvenog i umešnog komandovanja i rukovođenja. U uslovima savremenog ratovanja problemi te vrste su izuzetno složeni. Burni razvoj ratne tehnike i tehnologije zahteva mnoštvo specijalističkih znanja, naročitu umešnost u primeni ratnih sredstava i savršenu vojnu organizaciju.

Slika savremenog rata bitno se razlikuje od slike ratova iz prošlosti. Moderno naoružanje i oprema — nuklearna, raketna, elektronska, lezerska i druga tehnika — ogromno je uvećala vatrenu moć, manevarsku sposobnost i pokretljivost savremenih armija. Porasle su mogućnosti iznenađenja u strategijskim operativnim i taktičkim razmerama.

U tim uslovima zemlja koja se priprema za odbrambeni rat stoji pred mnogim i teškim problemima koje je moguće rešiti tek organizovanom odbrambenom aktivnošću celog društva. Ali, ako je reč o strukturi oružanih snaga, mora se istaći da i vojna nauka i ratna praksa potvrđuju zakonitost da narodi i zemlje koje vode revolucionarni, oslobodilački ili odbrambeni rat protiv spoljnog agresora neizbežno stvaraju originalnu strukturu oružanih snaga koja obuhvata operativnu armiju, razne tipove teritorijalnih i partizanskih jedinica i različite oblike borbenog organizovanja naoružanog i ne-naoružanog stanovništva. Iskustvo našeg narodnooslobodilačkog rata, u tom smislu, sadrži trajne pouke čija je vrednost u potpunosti potvrđena i u alžirskom i u vijetnamskom ratu.

Već je istaknuto da za odbranu zemlje pripremamo i organizujemo sve ljudske i materijalne mogućnosti koje treba da budu tako međusobno usklađene i povezane da čine jedinstvenu celinu. U slučaju ugrožavanja naše zemlje, borba i otpor, kao i sve drugo, moraju se sliti u jedinstven napor celog društva da se odupre agresiji. No, poznato je da oružana borba predstavlja glavni vid suprotstavljanja agresiji.

Ako za trenutak, na osnovi saznanja o fizionimiji savremenog rata, predstavimo hipotetičan napad na našu zemlju moderne, snažne i čvrsto organizovane agresivne armije, lako možemo zamisliti dejstvo ukupnih snaga opštenarodne armije. U slučaju napada na našu zemlju, ma na kom pravcu ili delu teritorije taj napad bio izražen, agresor bi bio suočen sa udruženim otporom svih elemenata sistema opštenarodne odbrane, a u prvom redu sa svim elementima

strukture oružanih snaga, dakle, sa nosiocima oružane borbe kao glavnog vida opštenarodnog odbrambenog rata.

Pri tom treba istaći da je u uslovima savremenog rata — kada agresor po pravilu raspolaže veoma jakom i najmodernije naoružanom i opremljenom armijom — nemoguće savladati njegov napad bez moderno organizovane, naoružane i opremljene operativne armije.

Jugoslovenska narodna armija daje neophodnu čvrstinu i vitalnost celokupnom sistemu opštenarodne odbrane čiji je nerazdvojni deo. U isto vreme njena snaga i strategijske, operativne i taktičke mogućnosti znatno su uvećane time što je njena borbena spremnost sastavni deo ogromne i razuđene borbene spremnosti teritorijalnih i partizanskih jedinica, civilne zaštite, organa vlasti i samoupravljanja, radnih, društvenih i političkih organizacija.

Dokle god bude postojala opasnost od ratova, operativna armija će biti bezuslovno potreban element odbrambenog sistema onih zemalja i naroda koji se brinu o tome da ne postanu žrtva agresije. Jer, ako u strukturi oružanih snaga ne raspolažu tim elementom, oni će vrlo često biti objekat agresivnih napada imperijalističkih sila koje raspolažu i najsavremenijom borbenom tehnikom.

Koje su bitne osobine i koje su primarne sposobnosti Jugoslovenske narodne armije?

Prvo, ona je sposobna, obučena, naoružana i opremljena da se uhvati u koštac sa glavnim snagama eventualnog napadača i na glavnim pravcima njegovog nastupanja i na celoj dubini odbrane naše zemlje.

Današnji nivo naše armije, u pogledu njenog naoružanja i opreme, obuke jedinica i štabova i u pogledu razvoja ratne veštine na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane i sposobnosti da se ona primeni, dopušta nam uverenje da možemo odgovoriti zadacima i u slučajevima najtežeg i najnepovoljnijeg oblika agresije. U sva tri vida oružanih snaga i u svim rodovima i službama raspolažemo kadrovskim, organizacijskim i tehničkim potencijalom koji je, s obzirom na naše mogućnosti i potrebe, na najsavremenijem nivou.

Naravno, vojni razvoj u svetu je veoma dinamičan i to nam ne dopušta ni za trenutak da stojimo u mestu, već nam nalaže da u glavnim elementima vojne tehnike, strategije, operativne veštine i taktike sledimo savremeni razvoj. Zbog toga je modernizacija operativne armije i svih oružanih snaga kontinuelan proces. Ona ima svoj tehnički, tehnološki, a takođe i svoj organizacijski aspekt, društveni i politički aspekt. Pod modernizacijom mi podrazumevamo i tehničke inovacije i usavršavanje organizacije, komandovanja i rukovođenja i

osavremenjavanje unutrašnjih odnosa u skladu s bitnim vrednostima koje razvija i afirmiše samoupravno socijalističko društvo. Na svakom od tih planova mi smo postigli zapažene rezultate koji su solidna pretpostavka za još brže napredovanje.

Drugo, JNA je, kao uostalom i oružane snage u celini, sposobna da vodi kombinovana frontalna i partizanska dejstva, shvaćena u njihovom dijalektičkom jedinstvu, pri čemu je, u svim okolnostima, osnovni cilj da se obezbedi preuzimanje inicijative, da se razvije sloboda akcije i da se, u okviru odbrambenog rata po njegovim političkim premisama, u najvećoj meri razviju svi mogući oblici i načini ofanzivnih dejstava. Težište dejstava će u svakom konkretnom slučaju zavisiti od opšte strategijske situacije, u prvom redu od opšteg odnosa snaga, ali će u svim slučajevima primarna karakteristika naših dejstava, i u zahvatu fronta i u pozadini neprijatelja, biti ofanzivnost. Imajući na umu iskustva narodnooslobodilačkog rata, a posebno iskustva Operativne grupe Vrhovnog štaba, jer kada je jednom bila stvorena nju okupator nikada nije mogao ni razbiti a kamoli uništiti — možemo smelo tvrditi da će JNA u svim slučajevima agresije, sačuvati svoju sposobnost za izvođenje frontalnih i partizanskih dejstava, svoju udarnu snagu i ofanzivnost.

Treće, naše oružane snage, pošto su osposobljene za sve oblike borbenih dejstava, u stanju su da obezbede integritet državne teritorije i da privremeni gubitak jednog dela teritorije nadoknade oslobađanjem drugog, u duhu poznatog Titovog načela iz narodnooslobodilačkog rata. Razume se, držanje što većeg dela državne teritorije izvan domašaja neprijateljevih kopnenih snaga ima ogroman moralni i politički, psihološki i materijalni značaj za uspešnu oružanu borbu za sve oblike otpora agresoru.

Svi ovi kvaliteti oružanih snaga dolaze do punog izražaja u kontekstu sadejstva, u akciji ukupnih snaga opštenarodne odbrane. Teritorijalne, partizanske i diverzantske jedinice, koje su prvenstveno osposobljene za dejstva u pozadini neprijatelja, za ofanzivne akcije na bokove neprijateljskih snaga, na komandna mesta, centre veza, artiljerijske i raketne položaje, aerodrome i skladišta goriva i municije, a sposobne su i za dejstva u zahvatu fronta i za brzo transformisanje u operativne jedinice. Jugoslovenska narodna armija kao operativni, udarni ešelon u tim uslovima u mogućnosti je da izvršava zadatke strategijskog značaja.

Uporedo s modernizacijom JNA teče i proces modernizacije teritorijalnih i partizanskih jedinica i to u svim elementima: vojno-tehničkim, organizacijsko-formacijskim i komandnim. Teritorijalne, partizanske i diverzantske jedinice takođe naoružavamo odgovara-

jućom modernom ratnom tehnikom, pri čemu one zadržavaju i sposobnost da primenjuju razne kontinuirane oblike oružane borbe i mogućnost da se ti oblici, zavisno od situacije, brzo promene.

Neiscrpan borbeni potencijal teritorijalnih, partizanskih i diverzantskih jedinica ogleda se u njihovoj rasprostranjenosti, doslovno, na svakoj tački državne teritorije, u njihovoj mobilnosti i pokretljivosti, u originalnosti i raznovrsnosti taktičkih postupaka, u nenadmašnom poznavanju zemljišta i prednosti koje ono pruža. Ove jedinice u stanju su da same napadaju i relativno krupne neprijateljske formacije, i tako za sebe vezuju velike neprijateljske snage. U tome je njihova strategijska vrednost.

U celini gledano, u našem sistemu opštenarodne odbrane nije reč o hijerarhiji njihovih elemenata, već o povratnoj sprezi, pri čemu, u ratnim uslovima, svaki uspeh jednog proširuje prostor za akcije drugog i obratno.

KRUPNI I ZNAČAJNI REZULTATI

U razvoju i realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane, u razdoblju između IX i X kongresa SKJ, postignuti su značajni rezultati. U svakoj društveno-političkoj zajednici od opštine do federacije imamo sve potrebne elemente opštenarodne odbrane koji čine jedinstvenu celinu sistema. Uz jedinice JNA tu su teritorijalne, partizanske i diverzantske jedinice, služba civilne zaštite i odgovarajuća organizovanost državnih i samoupravnih organa, privrednih, društvenih, političkih i drugih organizacija i institucija za prelaz na ratni kolosek.

To što se povećao broj nosilaca odgovornosti za poslove narodne odbrane dovelo je i do ogromnog povećanja odbrambenih aktivnosti, a takođe i do zajedničkog, usmerenog i organizovanog rada državnih, društvenih, političkih i vojnih faktora na zajedničkim zadacima. U stvari, zajednički rad je pokazao da nema praktičnog zadatka koji se ne bi mogao savladati udruženim naporima.

U realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane u potpunosti je afirmisano jedinstvo odbrambenih interesa radničke klase, radnih ljudi i građana svih naših naroda i narodnosti, jedinstvo oružanih snaga i jedinstvo misli i akcije u praktičnim naporima.

Konstitutivni elementi tog jedinstva su odbrana slobode, nezavisnosti, suvereniteta i integriteta SFRJ, odbrana ustavnog poretka, tj. samoupravnog socijalističkog sistema koji se izgrađuje pod vodećom ulogom Saveza komunista i radničke klase, odbrana bratstva i

jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti koji su svesni istorijske činjenice da bez pune slobode i nezavisnosti svih njih u okviru samoupravne socijalističke zajednice nema slobode ni nezavisnosti za svakog posebno.

Jedinstvo oružanih snaga i jedinstvena doktrina i strategija opštenarodne odbrane uslovljeni su opštim karakteristikama rata, kao najoštrijeg vida klasnog sukoba u međunarodnom životu, i posebnim karakteristikama savremenih ratova. To jedinstvo se prvenstveno ogleda u jedinstvu priprema za rat, jedinstvenoj vojnoj organizaciji i jedinstvenom komandovanju i rukovođenju oružanim snagama.

Osnova jedinstva je u izvornom pravu i dužnosti radnih ljudi i građana udruženih u radne organizacije i društveno-političke zajednice, na odbranu zemlje. I to izvorno pravo ugrađeno je u sve društvene strukture od osnovne organizacije udruženog rada i komune, preko socijalističkih pokrajina i republika do federacije. Ustavna podela nadležnosti i odgovornosti za poslove narodne odbrane konsekventno odražava to pravo.

I kada je reč o nadležnostima federacije, koje su najšire kada se radi o izgradnji i razvoju JNA, o vrhovnom komandovanju i rukovođenju i opštim principima doktrine, strategije i organizacije oružanih snaga, i kada je reč o nadležnostima socijalističkih republika i pokrajina, čija je odgovornost primarna u izgradnji i razvoju teritorijalne odbrane, mora se imati na umu da je suštinska karakteristika državnih organa na svim nivoima to da su oni instrument samoupravnog socijalizma, nacionalne ravnopravnosti i bratstva i jedinstva.

Jedinstvo oružanih snaga SFRJ proističe iz njihovog klasnog karaktera i ciljeva, iz nacionalne ravnopravnosti, bratstva i jedinstva svih naroda i narodnosti i iz karaktera rata uopšte i savremenih ratova posebno.

NEISCRPNE RAZVOJNE MOGUĆNOSTI

Sistem opštenarodne odbrane u celini i oružane snage u tom sklopu imaju neiscrpne razvojne mogućnosti. Već dosadašnja iskustva koja smo stekli, kako ona iz razdoblja oslobodilačkog rata tako i ova iz razdoblja mirnodopske izgradnje, pokazuju da je neophodno neprekidno usavršavati ratnu tehniku i opremu, vojnu organizaciju i formaciju, komandovanje i rukovođenje.

Sa te tačke gledišta, perspektiva sistema opštenarodne odbrane je bogata raznovrsnim mogućnostima. Ono što je u toj perspektivi

trajno, to je, bez sumnje, zadržavanje svih bitnih elemenata strukture snaga opštenarodne odbrane: JNA, teritorijalne odbrane i raznih drugih oblika organizovanja stanovništva za borbu i otpor. Pri tom je moguće i verovatno kvalitativno i kvantitativno menjanje pojedinih elemenata ili delova oružanih snaga u skladu s novinama u ratnoj tehnici i tehnologiji. Nema sumnje da će se, zavisno od našeg opšteg privrednog razvoja, i posebno industrijskog, tehničkog i naučnog, razvijati i proces modernizacije svih elemenata u strukturi oružanih snaga. To znači da će se stalno usavršavati sredstva i metodi rada, da će se stalno proširivati primena naučnih dostignuća i ubrzavati razmena i prenošenje informacija. Razvoj na tom planu deo je opšteg vojnog razvoja u savremenom svetu, ali dimenzioniran našim mogućnostima i potrebama na jednoj strani i konceptijskim pogledima na drugoj. Ono, međutim, što će za naš perspektivni razvoj biti specifično, a što proizlazi iz našeg samoupravnog socijalističkog društvenog bića — to je stalno proširivanje stvaralačkog doprinosa svakog subjekta opštenarodne odbrane ukupnim odbrambenim naporima. Iako je naša vojna organizacija, kao i svaka druga, nužno zasnovana na principima jedinstva komandovanja, subordinacije, jednostarešinstva i čvrste vojne discipline, njen društveni karakter otvara širok prostor za aktivnu ulogu svakog čoveka bio on u civilu ili u uniformi na odbrambenim zadacima, za punu afirmaciju njegovog svesnog odnosa prema odbrani i zaštiti nezavisnosti, suvereniteta i integriteta socijalističke Jugoslavije. I u pripremama za rat i, pogotovo u ratnoj praksi, od najveće je važnosti dosledno, tačno i na vreme sprovoditi u život zakone, propise i naređenja nadležnih državnih i samoupravnih organa i vojnih komandi. Ali, pri svemu tome je potpuno jasno da i u tim okvirima i izvan njih postoji ogroman prostor za stvaralaštvo, za inicijativu i odgovornost, pojedinaca i kolektiva koje se ne mogu ničim zameniti. Naš sistem opštenarodne odbrane, u tom pogledu, otvara najširi horizont, na kome nema mesta jedino za neprijatelje socijalističkog samoupravljanja i nezavisnosti naše zemlje.

Bitna karakteristika koncepcije opštenarodne odbrane pored već rečenog, je i to što se ona oslanja na široku masovnu organizovanost društva, na inicijativu, svest, moralno-političko jedinstvo širokih narodnih masa, na ulogu čoveka, njegov borbeni moral i veštinu, dakle, upravo na sve faktore koji imaju objektivne uslove da najpotpunije dođu do izražaja u samoupravnom socijalističkom društvu.

S obzirom na to što se suprotnosti između raznih zemalja ne smanjuju, uprkos nekim pozitivnim naporima koji se manifestuju preko dogovora između velikih sila, to treba i u narednom periodu

uložiti maksimalne napore da se naša ratna doktrina, teorija i praksa dalje razvijaju i obogaćuju.

Zato treba pratiti sve novine u razvoju vojno-teoretske misli u svetu i koristiti ih u najvećem obimu u kom se to može, a zatim treba pronalaziti svoja odgovarajuća rešenja kojim će se naša vojna misao naučno dalje razvijati da bismo mogli, usavršavanjem tehničkog, nastavnog i organizacionog faktora, naše oružane snage i celi društveni sistem stalno držati na potrebnoj borbenoj spremnosti.

I, konačno, koncepcija opštenarodne odbrane, takođe, otvara široku perspektivu za dalji razvoj teorije i prakse ratne veštine u onom njenom delu koji obuhvata kombinovana dejstva operativne armije, teritorijalnih i partizanskih jedinica i aktivnog otpora stanovništva agresoru. U toj oblasti dostignuća koja već imamo nikako se ne mogu smatrati završenim. Naprotiv, neiscrpan je izbor mogućnosti i traženja još boljih rešenja u oblasti ratne veštine. Naša koncepcijska misao u toj oblasti ne trpi mirovanje. Štaviše, stalno obogaćivanje prakse nju podstiče na traganje za novim, boljim i efikasnijim rešenjima.